

RUDZKIE KONTO POMOCY

EDUKACJA PRAWNA W PROJEKcie NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

BEZPIECZNY SENIOR

PORADNIK
SPECJALISTY

BEZPIECZNY SENIOR

Współczesny świat cechuje się narastającym stopniem skomplikowania relacji międzyludzkich. Za tym stara się nadążyć prawodawca, który ustanawia przepisy regulujące coraz dalsze obszary życia, a stopień prawnej ingerencji prawodawcy jest coraz głębszy, co oznacza m.in. że przepisy stają się coraz bardziej rozbudowane, obszerne i trudno, zwłaszcza przeciętnemu obywatelowi, się w nich odnaleźć. Procesy społeczne prowadzą co coraz większej specjalizacji, także w obrębie prawa. Trudno znaleźć dziś kogoś kto byłby biegły w każdej dziedzinie prawa, począwszy od podatków, poprzez rozbudowane obszary prawa administracyjnego, prawa cywilnego, a na prawie karnym skończywszy. Także przepisy dotyczące zabezpieczenia społecznego, rent, emerytur, pozostałych świadczeń, są dziś bardzo skomplikowane. Stąd by uzyskać pomoc w konkretnej dziedzinie prawa, coraz częściej należy zwracać się do specjalistów z tej dziedziny.

Niniejszy poradnik ma na celu przedstawienie w ogólnym zarysie zagadnień, które odnoszą się do kwestii bezpieczeństwa osób w wieku senioralnym.

OSZUSTWA

Seniorzy często stają się ofiarami oszustw ze strony ludzi bezwzględnych, którzy wykorzystują czasami ciężkie położenie osób w podeszłym wieku, ich samotność, niepełnosprawność itd. W mediach od czasu do czasu opisywane są sposoby dokonywania oszustw na szkodę osób starszych. Oszuści wykorzystują sposoby popełniania przestępstw opisywane jako metoda „na wnuczka”, kiedy podają się przez telefon za osobę z kręgu rodziny. Informują potencjalną ofiarę o tym, że znalazły się w trudnej sytuacji, na przykład uległy wypadkowi i potrzebują pilnie pieniędzy. W tym celu, aby nie doszło do wykrycia przestępstwa w momencie przekazania pieniędzy, przestępcy podający się za członka rodziny wmawiają potencjalnej ofierze, że wysła po pieniądze swojego znajomego, osobę nieznaną dla ofiary. Pomysłowość oszustów w wymyślaniu historii mających wprowadzić w błąd ofiarę jest duża.

Znane są także inne podobne metody popełniania tego typu przestępstw, opisywane jako metoda „na gazownię”, „na hydraulika”, gdzie przestępcy podają się za fachowców, a następnie wykorzystując nieostrożność ofiary dokonują w jej domu kradzieży lub pobierają opłatę za niewykonaną usługę. Znana jest też metoda „na policjanta”, przykładowo – jak wynika z informacji zamieszczonej na stronie policja.pl – w dniu 19 sierpnia 2019 r. na telefon stacjonarny 57-letniej mieszkanki powiatu żarskiego, zadzwonił mężczyzna podający się za policjanta. Oszust poinformował kobietę, że ktoś wypłacił z jej konta bankowego kilkanaście tysięcy złotych, a on pracuje nad namierzeniem sprawcy. W dalszej rozmowie telefonicznej instruuował kobietę, aby podała hasła i dane do konta bankowego. Mężczyzna przekazał jednocześnie, aby z nikim się nie kontaktowała. Oszust wypłacił z konta pokrzywdzonej kwotę ok. 20 tysięcy złotych. Inna grupa przestępcza wpadła na pomysł, że będą dzwonić do osób w podeszłym wieku informując ich, że członek rodziny ofiary miał wypadek, w którym zginęła osoba. Rozmówca twierdził, że senior lub seniorka musi wpłacić kaucję, by osoba z jego (jej) rodziny mogła uniknąć aresztu. Znane są też metody oszustw „na urzędnika”, czy na dotację, gdzie sprawcy podając się za urzędników państwowych lub samorządowych wymyślają różne historie, by oszukać seniora.

Generalnie wskazana jest daleko idąca ostrożność, czujność i brak ufności w stosunku do obcych. Należy też informować o zagrożeniach policję.

Art. 304 § 1 zdanie 1 Kodeksu postępowania karnego:

Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

Art. 286 § 1 Kodeksu karnego

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

DZIEDZICZENIE DŁUGÓW

Tematyka dziedziczenia długów dotyczy także samych seniorów. Także oni mogą odziedziczyć dług, po swoim współmałżonku, rodzeństwie, czy dalszej rodzinie. Po wprowadzeniu przepisu przewidującego, że w braku zstępnych (dzieci, wnuków), małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada dziadkom spadkodawcy, którzy dziedziczą w częściach równych (art. 934 § 1 Kodeksu cywilnego), istnieje możliwość, że dziadkowie mogą odziedziczyć dług po swoich wnukach, co w praktyce zapewne rzadziej się zdarza, ale istnieje taka możliwość.

W razie dowiedzenia się, że ktoś z rodziny, kto pozostawił po sobie dług zmarł, i pozostawił po sobie spadek, w skład którego wchodzi tylko, bądź przede wszystkim długi, należy rozważyć możliwość odrzucenia spadku. Co prawda od dnia 18 października 2015 r. weszły w życie nowe przepisy, które zapewniają większą ochronę dłużnikom i będą miały zastosowanie do spadków pod spadkodawcach, którzy zmarli w tej dacie lub później. Przepisy te przewidują, że jeżeli spadkobierca w okresie 6 miesięcy od dowiedzenia się o tytule do dziedziczenia nie zrobi nic, czyli nie złoży żadnego oświadczenia, odziedziczy spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Będzie odpowiadał za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Prostszy jednak rozwiązaniem nadal będzie w sytuacji, gdy spadek obejmuje wyłącznie długi, jego odrzucenie. Wymaga to złożenia odpowiedniego oświadczenia w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku.

Czasem może się jednak zdarzyć, że skutki braku złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku będą się za nami ciągnąć przez lata, w postaci odpowiedzialności za długi spadkodawcy. Dotyczy to zwłaszcza spadków otwartych przed 18 października 2015 r., co do których brak złożenia w terminie 6 miesięcy oświadczenia o odrzuceniu spadku bądź jego przyjęciu z dobrodziejstwem inwentarza powoduje, że spadkobierca odpowiada za takie długi bez ograniczenia, całym swoim majątkiem. W takim wypadku istnieje możliwość uchylecia się od skutków prawnych braku oświadczenia z powołaniem się na pozostawanie w błędzie dotyczącym tego, że w skład spadku wchodziły długi spadkowe. Ważne by od wykrycia błędu do uchylecia się od jego skutków nie upłynął rok (art. 88 § 2 k.c.).

Art. 1019 Kodeksu cywilnego:

*§ 1. Jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:
1) uchylene się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.*

§ 2. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylene się od skutków prawnych niezachowania terminu.

§ 3. Uchylene się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

ZAKUPY NA ZORGANIZOWANYM SPOTKANIU LUB WYCIECZCE I PRZEZ INTERNET

Umową zawartą na odległość jest umowa zawarta z konsumentem w ramach zorganizowanego systemu zawierania umów na odległość, bez jednoczesnej fizycznej obecności

stron, z wyłącznym wykorzystaniem jednego lub większej liczby środków porozumiewania się na odległość do chwili zawarcia umowy włącznie.

Umowa zawarta poza lokalem przedsiębiorstwa jest to mowa z konsumentem zawarta:

- a) przy jednoczesnej fizycznej obecności stron w miejscu, które nie jest lokalem przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy,
- b) w wyniku przyjęcia oferty złożonej przez konsumenta w okolicznościach, o których mowa w lit. a,
- c) w lokalu przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy lub za pomocą środków porozumiewania się na odległość bezpośrednio po tym, jak nawiązano indywidualny i osobisty kontakt z konsumentem w miejscu, które nie jest lokalem przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy, przy jednoczesnej fizycznej obecności stron,
- d) podczas wycieczki zorganizowanej przez przedsiębiorcę, której celem lub skutkiem jest promocja oraz zawieranie umów z konsumentami.

Zawierając tego typu umowę przedsiębiorcę obciążają określone obowiązki informacyjne wobec konsumenta.

Z kolei konsument, który zawarł umowę na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa, może w terminie 14 dni odstąpić od niej bez podawania przyczyny i bez ponoszenia kosztów.

Bieg terminu do odstąpienia od umowy rozpoczyna się dla umowy, w wykonaniu której przedsiębiorca wydaje rzecz, będąc zobowiązany do przeniesienia jej własności - od objęcia rzeczy w posiadanie przez konsumenta lub wskazaną przez niego osobę trzecią inną niż przewoźnik, a w przypadku umowy, która obejmuje wiele rzeczy, które są dostarczane osobno, partiami lub w częściach - od objęcia w posiadanie ostatniej rzeczy, partii lub części. Jeżeli umowa polega na regularnym dostarczaniu rzeczy przez czas oznaczony - od objęcia w posiadanie pierwszej z rzeczy. Dla pozostałych umów bieg terminu do odstąpienia od umowy zaczyna się od dnia zawarcia umowy.

Jeżeli konsument nie został poinformowany przez przedsiębiorcę o prawie odstąpienia od umowy, prawo to wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia upływu powyżej opisanego terminu 14 dni. Jeżeli konsument został poinformowany przez przedsiębiorcę o prawie odstąpienia od umowy przed upływem powyżej opisanym terminem, termin do odstąpienia od umowy upływa po 14 dniach od udzielenia konsumentowi informacji o tym prawie.

Konsument może odstąpić od umowy, składając przedsiębiorcy oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Oświadczenie można złożyć na formularzu. Do zachowania terminu wystarczy wysłanie oświadczenia przed jego upływem.

W przypadku odstąpienia od umowy zawartej na odległość lub umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa umowę uważa się za niezawartą.

Przedsiębiorca ma obowiązek niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania oświadczenia konsumenta o odstąpieniu od umowy, zwrócić konsumentowi wszystkie dokonane przez niego płatności, w tym koszty dostarczenia rzeczy. Przedsiębiorca dokonuje zwrotu płatności przy użyciu takiego samego sposobu zapłaty, jakiego użył konsument, chyba że konsument wyraźnie zgodził się na inny sposób zwrotu, który nie wiąże się dla niego z żadnymi kosztami. Jeżeli przedsiębiorca nie zaproponował, że sam odbierze rzecz od konsumenta, może wstrzymać się ze zwrotem płatności otrzymanych od konsumenta do chwili otrzymania rzeczy z powrotem lub dostarczenia przez konsumenta dowodu jej odesłania, w zależności od tego, które zdarzenie nastąpi wcześniej.

Jeżeli konsument wybrał sposób dostarczenia rzeczy inny niż najtańszy zwykły sposób dostarczenia oferowany przez przedsiębiorcę, przedsiębiorca nie jest zobowiązany do zwrotu konsumentowi poniesionych przez niego dodatkowych kosztów.

W następstwie odstąpienia od umowy **konsument ma obowiązek zwrócić rzecz przedsiębiorcy** lub przekazać ją osobie upoważnionej przez przedsiębiorcę do odbioru niezwłocznie, jednak nie później niż 14 dni od dnia, w którym odstąpił od umowy, chyba że przedsiębiorca zaproponował, że sam odbierze rzecz. Do zachowania terminu wystarczy odesłanie rzeczy przed jego upływem. Konsument ponosi tylko bezpośrednie koszty zwrotu rzeczy, chyba że

przedsiębiorca zgodził się je ponieść lub nie poinformował konsumenta o konieczności poniesienia tych kosztów. Jeżeli umowę zawarto poza lokalem przedsiębiorstwa a rzecz dostarczono konsumentowi do miejsca, w którym zamieszkiwał w chwili zawarcia umowy, przedsiębiorca jest zobowiązany do odebrania rzeczy na swój koszt, gdy ze względu na charakter rzeczy nie można jej odesłać w zwykły sposób pocztą.

Konsument ponosi odpowiedzialność za zmniejszenie wartości rzeczy będące wynikiem korzystania z niej w sposób wykraczający poza konieczny do stwierdzenia charakteru, cech i funkcjonowania rzeczy, chyba że przedsiębiorca nie poinformował konsumenta o prawie odstąpienia od umowy.

Jak informuje się na stronie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (www.uokik.gov.pl), prawo odstąpienia od umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa lub na odległość **nie przysługuje** konsumentowi w odniesieniu do umów:

- 1) o świadczenie usług, jeżeli przedsiębiorca wykonał w pełni usługę za wyraźną zgodą konsumenta, który został poinformowany przed rozpoczęciem świadczenia, że po spełnieniu świadczenia przez przedsiębiorcę utraci prawo odstąpienia od umowy (np. instalacja internetu przewodowego w domu konsumenta);
- 2) w której cena lub wynagrodzenie zależy od wahań na rynku finansowym, nad którymi przedsiębiorca nie sprawuje kontroli, i które mogą wystąpić przed upływem terminu do odstąpienia od umowy (np. zakup złota na giełdzie);
- 3) w której przedmiotem świadczenia jest rzecz nieprefabrykowana, wyprodukowana według specyfikacji konsumenta lub służąca zaspokojeniu jego zindywidualizowanych potrzeb (np. sukienka szyta na zamówienie);
- 4) w której przedmiotem świadczenia jest rzecz ulegająca szybkiemu zepsuciu lub mająca krótki termin przydatności do użycia (np. zakup mleka w sklepie internetowym);
- 5) w której przedmiotem świadczenia jest rzecz dostarczana w zapieczętowanym opakowaniu, której po otwarciu opakowania nie można zwrócić ze względu na ochronę zdrowia lub ze względów higienicznych, jeżeli opakowanie zostało otwarte po dostarczeniu (np. zakup i otwarcie opakowania soczewek kontaktowych);
- 6) w której przedmiotem świadczenia są rzeczy, które po dostarczeniu, ze względu na swój charakter, zostają nierozłącznie połączone z innymi rzeczami (np. paliwo wlane do samochodu);
- 7) w której przedmiotem świadczenia są napoje alkoholowe, których cena została uzgodniona przy zawarciu umowy sprzedaży, a których dostarczenie może nastąpić dopiero po upływie 30 dni i których wartość zależy od wahań na rynku, nad którymi przedsiębiorca nie ma kontroli (np. zakup wina dostarczanego długo po zawarciu umowy o charakterze spekulacyjnym, w przypadku gdy jego wartość zależy od wahań rynku);
- 8) w której konsument wyraźnie żądał, aby przedsiębiorca do niego przyjechał w celu dokonania pilnej naprawy lub konserwacji; jeżeli przedsiębiorca świadczy dodatkowo inne usługi niż te, których wykonania konsument żądał, lub dostarcza rzeczy inne niż części zamienne niezbędne do wykonania naprawy lub konserwacji, prawo odstąpienia od umowy przysługuje konsumentowi w odniesieniu do dodatkowych usług lub rzeczy (np. wezwanie informatyka do uszkodzonego laptopa);
- 9) w której przedmiotem świadczenia są nagrania dźwiękowe lub wizualne albo programy komputerowe dostarczane w zapieczętowanym opakowaniu, jeżeli opakowanie zostało otwarte po dostarczeniu (np. otwarcie zafoliowanego filmu DVD);
- 10) o dostarczanie dzienników, periodyków lub czasopism, z wyjątkiem umowy o prenumeratę;
- 11) zawartej w drodze aukcji publicznej; uwaga – wyjątek ten nie obejmuje serwisów aukcyjnych

typu Allegro;

12) o świadczenie usług hotelarskich, przewozu rzeczy, najmu samochodów, gastronomii, usług związanych z wypoczynkiem, wydarzeniami rozrywkowymi, sportowymi lub kulturalnymi, jeżeli w umowie oznaczono dzień lub okres świadczenia usługi (np. zakup biletu na mecz);

13) o dostarczanie treści cyfrowych, które nie są zapisane na nośniku materialnym, jeżeli spełnianie świadczenia rozpoczęło się za wyraźną zgodą konsumenta przed upływem terminu do odstąpienia od umowy i po poinformowaniu go przez przedsiębiorcę o utracie prawa odstąpienia od umowy (np. zakup na stronie internetowej dostępu do bazy piosenek).

ZAKUP WADLIWYCH TOWARÓW

Gdy zdarzy się zakupić rzecz obciążoną wadą, kupujący może skorzystać z uprawnień, jakie daje prawo rękojmi lub gwarancji.

Wada fizyczna polega na niezgodności rzeczy sprzedanej z umową, co w szczególności oznacza, że rzecz ta:

- 1) nie ma właściwości, które rzecz tego rodzaju powinna mieć ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub przeznaczenia;
- 2) nie ma właściwości, o których istnieniu sprzedawca zapewnił kupującego, w tym przedstawiając próbkę lub wzór;
- 3) nie nadaje się do celu, o którym kupujący poinformował sprzedawcę przy zawarciu umowy, a sprzedawca nie zgłosił zastrzeżenia co do takiego jej przeznaczenia;
- 4) została kupującemu wydana w stanie niezupelnym.

Sprzedawca nie odpowiada z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący wiedział o wadzie w chwili zawarcia umowy. Sprzedawca jest odpowiedzialny z tytułu rękojmi za wady fizyczne, które istniały w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego lub wynikły z przyczyny tkwiącej w rzeczy sprzedanej w tej samej chwili.

Art. 560 Kodeksu cywilnego (uprawnienia kupującego z tytułu rękojmi):

§ 1. Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny albo odstąpieniu od umowy, chyba że sprzedawca niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz wadliwą na wolną od wad albo wadę usunie. Ograniczenie to nie ma zastosowania, jeżeli rzecz była już wymieniona lub naprawiana przez sprzedawcę albo sprzedawca nie uczynił zadość obowiązzkowi wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady.

§ 2. Jeżeli kupującym jest konsument, może zamiast zaproponowanego przez sprzedawcę usunięcia wady żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo zamiast wymiany rzeczy żądać usunięcia wady, chyba że doprowadzenie rzeczy do zgodności z umową w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo wymagałoby nadmiernych kosztów w porównaniu ze sposobem proponowanym przez sprzedawcę. Przy ocenie nadmierności kosztów uwzględnia się wartość rzeczy wolnej od wad, rodzaj i znaczenie stwierdzonej wady, a także bierze się pod uwagę niedogodności, na jakie narażałby kupującego inny sposób zaspokojenia.

§ 3. Obniżona cena powinna pozostawać w takiej proporcji do ceny wynikającej z umowy, w jakiej wartość rzeczy z wadą pozostaje do wartości rzeczy bez wady.

§ 4. Kupujący nie może odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna.

Art. 561 Kodeksu cywilnego:

§ 1. Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo usunięcia wady.

§ 2. Sprzedawca jest obowiązany wymienić rzecz wadliwą na wolną od wad lub usunąć wadę w rozsądnym czasie bez nadmiernych niedogodności dla kupującego.

§ 3. Sprzedawca może odmówić zadośćuczynienia żądaniu kupującego, jeżeli doprowadzenie do zgodności z umową rzeczy wadliwej w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo w porównaniu z drugim możliwym sposobem doprowadzenia do zgodności z umową wymagałoby nadmiernych kosztów. Jeżeli kupującym jest przedsiębiorca, sprzedawca może odmówić wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady także wtedy, gdy koszty zadośćuczynienia temu obowiązkowi przewyższają cenę rzeczy sprzedanej.

Sprzedawca jest zobowiązany przyjąć od kupującego rzecz wadliwą w razie wymiany rzeczy na wolną od wad lub odstąpienia od umowy. W razie skorzystania przez kupującego z wymienionych powyżej uprawnień kupujący dodatkowo może on żądać naprawienia szkody, którą poniósł przez to, że zawarł umowę, nie wiedząc o istnieniu wady, choćby szkoda była następstwem okoliczności, za które sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności, a w szczególności może żądać zwrotu kosztów zawarcia umowy, kosztów odebrania, przewozu, przechowania i ubezpieczenia rzeczy oraz zwrotu dokonanych nakładów w takim zakresie, w jakim nie odniósł korzyści z tych nakładów.

Chcąc skorzystać z prawa rękojmi trzeba jednak pamiętać o terminach przewidzianych dla wykonania praw z rękojmi. Sprzedawca odpowiada z tytułu rękojmi, jeżeli **wada fizyczna zostanie stwierdzona przed upływem dwóch lat**, a gdy chodzi o wady nieruchomości - przed upływem pięciu lat **od dnia wydania rzeczy kupującemu**. Jeżeli kupującym jest konsument a przedmiotem sprzedaży jest używana rzecz ruchoma, odpowiedzialność sprzedawcy może zostać ograniczona, nie mniej niż do roku od dnia wydania rzeczy kupującemu. Roszczenie o usunięcie wady lub wymianę rzeczy sprzedanej na wolną od wad przedawnia się z upływem **roku, licząc od dnia stwierdzenia wady**, nie wcześniej jednak niż przed upływem dwóch lat, a gdy chodzi o wady nieruchomości - przed upływem pięciu lat od dnia wydania rzeczy kupującemu. W tym samym terminie kupujący może złożyć oświadczenie o odstąpieniu od umowy albo obniżeniu ceny z powodu wady rzeczy sprzedanej.

Natomiast udzielenie **gwarancji** następuje przez złożenie oświadczenia gwarancyjnego, które określa obowiązki gwaranta i uprawnienia kupującego w przypadku, gdy rzecz sprzedana nie ma właściwości określonych w tym oświadczeniu. Obowiązki gwaranta mogą w szczególności polegać na zwrocie zapłaconej ceny, wymianie rzeczy bądź jej naprawie oraz zapewnieniu innych usług. Kupujący może wykonywać uprawnienia z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy niezależnie od uprawnień wynikających z gwarancji.